

Teatre català

ANY I

BARCELONA : 1.er OCTUBRE 1932

NÚM. 1

SALUTACIÓ

EN les fulles volanderes que hem escampat aquests dies arreu de Catalunya, com a prospecte anunciador d'una empresa no comercial, consta fixat d'una manera clara i precisa, l'ideari de la Revista que avui es lliura a l'entusiasme i a la crítica dels coneguts i del in-nominats amics, també, del teatre català. Pot ésser que la nostra crida hagi passat desapercibuda per molts o que la ignorin alguns dels que avui llegiran el primer número d'aquest nou periòdic. Als uns i als altres, tant als iniciats com als sorpresos, va adreçada la nostra salutació més cordial, seguida d'unes explicacions sumàries, però concretes, que ens estalviïn ulteriors ratificacions o rectificacions que, des d'ara, volem considerar innecessàries i sobreres.

No venim a aprofitar-nos d'un moment sentimental ni tenim la pretensió de crear una institució artificiosa i, per tant, eixorca, assentant com a precedent una tradició respectable i a les envistes d'un tripijoc qualsevulla. No captem, no inventem ni fem jocs malabars amb l'art, el teatre, el patriotisme, el poble, els ideals i amb tot ço que hom manipula, de vegades, per a crear un interès o simular un efecte. La nostra intenció és més neta i depurada, per tant, de trucatges i de maniobres inconfessables.

Volem demostrar, de primer entuvi, que l'art dramàtic és quelcom invencible i insubstituïble, en essència, subjecte a to-

ta mena de transformacions, en procediments i trajectòries, però vinculat sempre a la vida de l'home en societat, des de que hom va establir el diàleg fins a reflectir les fórmules més insospitades de pugna o de convivència. No som, per consegüent, els mantenidors a Catalunya d'un art moribund, sinó els animadors, en el camp que ens pertoca, d'una institució perdurable.

No som, tampoc, els apolo-gistes a ultrança d'un teatre casolà, costumista, « regional » en la pitjor de les accepcions, fossilitzat, reclus, embadalit en l'adoració idolàtrica de certes figures, per altes que estiguin, o lliurats per habitud o per inèrcia a determinats tòpics o limitacions. Res d'això. Deixarem pas lliure a la investigació, a les revisions, reaccions i depuració que hom cregui necessàries, sense més fites que el bon intent i el desig de valorar amb justícia l'immens tresor desconegut o mal comprès de les nostres tradicions teatrals. Cal que les generacions d'ara, i les que vindran, sàpi-guen que no hi ha avui sense ahir i que s'esvaeixi la petulància dels qui creuen que el món va començar el dia en què ells van néixer.

En quant al present del nostre teatre, que es lliga forçosament amb la necessitat de preocupar-nos del seu pervenir, en ço que estigui a les nostres mans, la posició dels qui fem TEATRE CATALA és ben diàfana i sòlida, i no presenta esclètxes, ni clivelles per on puguin filtrar-se interessos o tendències personals ni de grup. No constituïm cap cenacle, no

obeïm cap escola ni ens movem per la directriu imposada per un nom o per un sector determinats. Lliure cadascú d'actuar i d'obrar en el camp que s'haurà triat, d'ideologia diversa i fins contraposada, d'extrem a extrem, els qui fem aquesta Revista estem, però, units i unànimes en una labor comuna, que no exclou l'afirmació i la defensa de les opinions de cadascú. Tenim una sola tasca a realitzar: la d'enaltir i fomentar l'art dramàtic de Catalunya en totes les seves fases i manifestacions. Teatre català, res més que teatre català; però, tampoc, res menys. I en dir això afirmem, sense renúncies ni claudicacions, que ara, com mai, hem de demostrar l'existència, la permanència, la continuïtat, l'ascensió d'un teatre nacional, però de cara al món, que ens faci quedar bé i que ens honori, com a exponent del valor de les nostres facultats creadores i que, a l'ensem, ens satisfaci a nosaltres.

En el moment en què tots els valors i les possibilitats del nostre poble van a posar-se a prova, el teatre no pot restar a mercè i a l'aventura de les improvitacions, de les contingències providencials, dels encerts o de les falles d'un dia, del caprici d'una empresa, de les velleïtats o cops de gènit d'un autor, d'un còmic, d'un crític o d'una institució. El teatre català és i ha d'ésser de tots i per a tots. Ningú no pot ni li és lícit portar-ne el control, ni negar-li les raons i els mitjans de viure. La intervenció de tots, o la dels més constituirà la barrera infranquejable

davant la qual es desfaran les grosses i les petites escomeses dels enemics i dels amargats. A n'això anem; per això treballarem i lluitarem, i esperem veure'ns assistits, en aquesta missió, per la voluntat i l'adhesió de tots els amics de les tradicions i de les possibilitats de la nostra escena.

Creiem haver trobat el bon camí i el seguirem sense defalliments ni virades. No som màgics per a improvisar glòries i realitzacions magnífics. Al conjur nostre i per la gràcia de l'entusiasme que arribem a encomanar, no s'establiran empreses estables i animades d'un afany superatiu; els autors no escriuran pas obres millors; no sortirà el conjunt d'artistes interpretadors que ens manca ni el públic, mentre no es consideri satisfet, omplirà les sales d'espectacles. No oferim ni venem miracles. Estarem, però, a l'aguait per a la defensa de la dignitat i del prestigi del nostre teatre; acabarem amb l'arrelada i funesta política de la clandestinitat i del silenci. Prescindirem de la «boutade» rebenista i dels «botafumeiros» sense solta que desorienten i des-

moralitzen, i en aquesta actitud arribarem a les darreres conseqüències.

Acollirem, en les planes de TEATRE CATALA, totes les iniciatives, les emulacions, els planys i les censures, en tant que responguin a una intenció honesta i profitosa per a la nostra escena nacional. Cap opinió serà interdicta per atrevida o revolucionària que sembli, mentre es mantingui en un to noble i enlairat i sigui respectable i respectuosa.

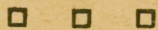
Convençuts de què la crítica ha de moure's en una esfera de responsabilitat i ha d'actuar amb netedat — el «fair play» dels anglesos — i que no és lícit usar ni abusar de l'humor, del partit pres, de les amistats o de les enemistats, TEATRE CATALA ofereix, des d'ara, tribuna lliure a tots els qui se sentin agreujats o tractats injustament, a llur criteri, siguin autors, còmics, escenògrafs, empresaris, etc., per tal de què impugnin les opinions adverses o errònies, amb el límit de l'espai i de la consideració que hom deu als lectors i a l'adversari.

Aquests són els principis bàsics, fonamentals, damunt dels

quals assentem l'actuació de la nostra Revista. Una fe ens arbora i un entusiasme desinteressat guia les nostres intencions. Ens trobem en el cas feliç de poder prescindir de lirismes efervescents i de lluïssors espectaculars. L'hora que ha sonat per a Catalunya és de construcció i de vigoria, de serenitat i d'activitats ordenadores, ço que no exclou pas, ans tot el contrari, l'emoció i la passió.

Els qui havem fundat ara el TEATRE CATALA, continuació en certa manera, d'altres publicacions que ens han precedit, però adequada la d'ara a les necessitats i inquietuds de la Catalunya d'avui, ens sentiriem decebuts si restessim isolats en el reclus de la nostra Redacció. Tenim una ambició més alta. Aspirem a què el nostre periòdic sigui quelcom que considerin com a propi tots els amics i amants del teatre català; que tots s'en sentin col·laboradors i animadors. Per la nostra part, tenim la porta oberta de bat a bat i llencem la nostra salutació a tots vents com un triomfal ALLELUIA!

LA REDACCIO.

DOMENEC AYMERICH

TEATRE CATALA rendeix hóménatge, no per tardà menys sentit, al popular i estimable comediant que fou Domènec Aymerich, traspasat a primers d'agost. La premsa digué a son temps ço que la pèrdua de Aymerich significa per a l'escena catalana. A l'hora que els mèrits del comediant constataren els diaris les dots morals atresorades per Aymerich, elogià tant o més que com a intèrpret, com a home d'honestes costums i com a funcionari modest i diligent. Cal afegir a l'enumeració de les virtuts familiars que constituïen la femsomia moral d'Aymerich, base dels escrits dedicats a la seva

memòria, unes notes relatives a la filiació artística del actor, conreador d'una modalitat, — la de graciós característic, dit vulgarment actor còmic —, per la qual han mostrat assenyaldíssima preferència els autors i els públics de totes les èpoques.

La línia dels actors còmics comença a Catalunya amb Josep Robrenyo. Entre la desaparició de Robrenyo (1836), i la revelació del seu successor immediat hi ha un parèntesi de vint-i-cinc anys, que foren d'absoluta inhibició escènica. L'actor còmic que seguí a Robrenyo fou Gervasi Roca, guanyat per a l'escena catalana l'any 1861. L'incorporació de Roca al teatre de la terra anà seguida del esclat renaixentista. Els autors, sense excepció, produïren pensant amb l'actor còmic, esdevingut

amb aquest motiu element bàsic dels elencs. Sense negar que el to menestral o ruralista que campeja en la majoria de les produccions dels primers anys del teatre català ajudés considerablement a l'exaltació del actor còmic, és el cert que bona part del respecte i de l'admiració que envoltaven a aquest es degué a la presència de Fontova, el menys graciós, potser, de tots els intèrprets de la seva corda; el més genial, extens i equilibrat, però, de quants comedians antics i moderns han explotat la vena faceciosa. El relleu assolit per l'actor còmic arribà amb Fontova al punt més alt. Els autors, les empreses, el públic i la crítica, tingueren per Fontova els màxims miraments. Pot afirmar-se que en aquest particular mantenim des-

perta la tradició. Qualques episodis viscuts pel propi Aymerich — no cal anar més lluny — ensenyen com subsisteixen en el teatre els privilegis i els avantatges annexes al paper de graciós.

Deia que la línia còmica, començada amb Josep Robrenyo (1820-1836) reviu al cap dels anys amb Gervasi Roca (1861-1880). Afegim que avança i es perfila amb Fontova (1863-1890); amb Conrad Colomer (1870-1898); amb Jaume Capdevila (1880-1913) i amb Doménec Aymerich (1908-1932). Això pel que fa referència als capdavanters del gènere i a les escenes que han donat la pauta. En un plà secundari o en teatres de menys to brillaren en la mateixa especialitat un bon nombre de comedians que es digueren Frederic Busutil i Francesc Monner (1865-1890); Antoni Galcerà i Lluís Obregón (1870-1880); Josep Muñoz (1870-1885); Mateu Marquès (1870-1900); Jaume Molgosa (1870-1907); Joan Molas (1877-1885); Miguel Palà (1880-1886); Lleò Odena (1880-1900); Ricard Rodó (1880-1910); Vicents Daroqui (1886-1922); Manuel Espinosa (1890-1917); Agustí Monner (1895-1910); Jaume Capdevila Guerra (1910-1930). Comedians, els acabats d'anomenar, menys dotats o menys sortosos que llurs il·lustres col·legues esmentats primerament; però no per això deixaren de col·laborar a l'afiançament i a l'evolució de l'escena pairal.

La producció dramàtica camina avui, generalment, per nous viaranyes. Les gràcies i els graciosos actuals empen formes d'expressió insospitades trenta o quaranta anys enrera. Més bones o més dolentes que les practicades per llurs davanters? És difícil de respondre. Ço que cal remarcar és que tots els canvis imposats pel temps no aminoren el volum del repertori elaborat a base del actor còmic; repertori que durant una pila d'anys, i ultra els professionals susdits, ha comptat en cada teatre particular — moltíssims hi

Doménec Aymerich

(Foto. Ròmul)

compten encara — amb l'aficionat que ha tingut a gran honor de representar el què abans s'en deien « els Fontoves ».

***

Fixem qualques etapes remarcables de la vida d'Aymerich, iniciat artísticament a les taules de diverses societats recreatives, en les quals va actuar del 1894 al 1902.

Des de 1903 al 1907 formà part d'una companyia castellana, dirigida primer per Joan Torelló; després, per aquest i Ramón Caralt. El camp d'acció d'Aymerich en aquesta companyia eren els actes catalans — les « peces » —, representades com acabament dels programes.

A la temporada de 1908-909 ingressà a la companyia del Romea, on romanguè dues temporades més. Aymerich es presentà al públic del Romea amb l'estrena de « La carretera nova », un acte, de Josep Burgas.

Les actuacions d'Aymerich foren arran d'ací les següents:

Temporades: 1911-912, teatre Principal; 1912-913, Gran Teatre Espanyol (Companyia del Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans); 1913-914 i 1914-915, teatre Principal. Des de la temporada de 1918-919 a la de 1925-926, al Romea. Des de la de 1926-927 a la de 1931-932, al Novetats. En actuacions escaduce-res treballà als Propietaris de Gràcia (maig i juny del 1907); al Còmic i a l'Espanyol (any 1914); a l'Aliança del Poble Nou i al Foment Martinenc (febrer i març del 1915) i al Barcelona (agost del 1925).

S'ha dit que la circumstància d'ésser funcionari havia privat a Aymerich de fer coneixença amb els públics de fora. Per bé que no amb la facilitat i la freqüència que els que foren els seus companys, s'absentà Aymerich qualques vegades de Barcelona. Als estius dels anys que

van des de 1907 a 1915 realitzà diverses excursions per terres de Barcelona, Girona i Tarragona.

Pel gener del 1904 s'encarà Aymerich per primer cop amb un públic de qualitat. Fou en una representació de «La Baldirona», donada per l'«Intim» al teatre de les Arts.

Al començament del any 1911 passà Aymerich del Romea al Principal. La temporada del Romea, que per cert s'inicià aquell any amb un «bombo» i una pretenció extraordinària, acabà en punxa. N'hi ha prou en saber que arribaren a donar-se en les funcions de tarda tres actes — algú d'ells líric — i una sessió de cinema, tot plegat per un ral. La companyia del Romea cessà el dia 7 de febrer. Jaume Capdevila, actor còmic del Principal, finà el 13. Ramón Franqueza, aleshores empresari i director del Principal, decidí substituir a Capdevila per Aymerich, el qual es presentà el dia 19 amb «Els savis de Vilatrista» i el sàinet «A cal Notari».

Aquest cas d'acomiadament fulminant i d'ajust ràpid i neutralitzador, el vegè repetir-se Aymerich al començament de l'any que som, en liquidar-se la temporada del Novetats. Aymerich acabà al Passeig de Grà-

cia el dia 10 de gener, per a començar el 19 al carrer de l'Hospital. De manera que en 1911, com al 1932, li tocà d'ésser el primer element salvat de la desfeta. Aquelles possibilitats de l'actor còmic, alludides fa una estona.

Ultra haver representat diverses produccions de les que podríem dir-ne clàssiques, correspongué a Aymerich d'estrenar nombrosos títols dels primers autors contemporanis. Amb tot, degué bona part de l'anomenada de que gaudí, al fet d'haver interpretat el gènere per a infants. La popularitat d'Aymerich en aquest punt, va des de «El més petit de tots» (novembre del 1918), a «Les arrecades de la reina» (octubre del 1931). La vintena de títols escrits a aquest propòsit per Josep M. Folch i Torres, valgueren a Aymerich altres tants èxits personals.

La darrera obra en què Aymerich prengué part, fou «Tres milions busquen hereu», de Enric Lluelles, que representà per darrer cop el dia 13 de maig.

***

Carles Capdevila, que ultra d'ésser coneixedor tractà molt de temps a Aymerich de la vora, ha dit d'aquest que era «el tipus complet de l'actor espon-

tani, al qual l'instínt el portà a realitzacions sorprenents que molt sovint tenen la categoria de veritables creacions». Que «àgil, alegre, el joc escènic de Aymerich no tenia cap complicació; que la intuïció li dictava inflexions maravolloses i modulacions d'una gran qualitat artística...» Que «el seu fort ha estat la comicitat i el seu goig, fer riure».

Sigui'm permès d'afegir pel meu compte que el fet de no haver estat mai «primer actor», d'haver acceptat tots els papers i acatat totes les direccions, de no haver pensat en anar a Madrid, de no prevaldrer's de la situació per a estrenar una comedia seva, prova com era de generós, de conciliador i de modest el comediant que es digué Domènec Aymerich, en lloança i a la memòria del qual han estat coordinades les presents notes.

JOSEP ARTIS.

«IFIGENIA A TAURIDA», EN EL TEATRE ROMA D'ALCUDIA

La commemoració del centenari de Goethe ha estat celebrada a Catalunya d'una manera digna i seriosa, sense pedanteria ni tampoc amb les fàcils escapades a un lirisme provincià de purpurina. En les festes dedicades al poeta de Weimar, els catalans cultes han demostrat una vegada més que si bé es senten animats per l'esperit racial, es consideren també ciutadans del món i aquest intervencionisme més enllà de les fronteres, és un dels títols que més ens honora.

El teatre és un dels aspectes més interessants de l'obra de

Goethe i ha ocupat el lloc que li esqueia en les solemnitats catalanes. Es destaca, sense negligir altres actes ben meritoris, la representació de la «Ifigènia a Taurida», de Goethe, en versos catalans de Joan Maragall, donada al teatre romà d'Alcúdia, de Mallorca, per la «Companyia Belluguet», que dirigeix el nostre admirat amic Lluís Masriera. Els qui coneixen l'actuació pulcra, excellent, sense falles, d'aquesta notable companyia «amateur», podran imaginar el què fou la festa d'art dedicada a Goethe.

Heus ací el què en digué el

periòdic «La Almudaina», de Palma de Mallorca:

«Els que tinguérem la sort de poder assistir a la representació d'«Ifigènia a Taurida», que tingué lloc al teatre romà d'Alcúdia, no podem oblidar mai l'espectacle. Fou quelcom que depassa tota ponderació i per el qual tot qualificatiu seria pàllid. Entra en el capítol de les coses sols per ésser vistes i guardades en la part més preada de l'arca dels records; per recordar-ho com un somni, com un d'aquells moments deliciosos que la vida solament ens dóna en comptadíssimes excepcions.

«Ifijènia a Táurida», de [Goethe. (1.er acte) representada al teatre romà d'Alcudia per l'agrupació "Amateur" **Companyia Belluquet**.—Un assaig a l'Estudi Masriera.

La graderia del teatre romà, menjada per els segles, però dura encara com el seu cor de roca; l'esplèndida perspectiva de maragda de la badia d'Alcudia; les subtils bambalines d'un cel blau cobalt; el temple de Diana aixecat sota les copes dels ametllers gràvids; l'ocre de la terra; l'ambient tot d'un recolliment profund, arribava a l'ànima emportant-se-la.

I sobre aquest ric escenari, el geni artístic de Lluís Masriera anà desgranant els versos virils i sonsors de l'immortal Goethe que l'insigne Maragall va traduir al català.

Mai no pogué la tragèdia trobar un ambient més just. Mai no podria arribar més viva i sencera fins el cor. Diriau que les hellèniques siluetes de l'agrupació «Belluquet», tan curiosament abillades, tan preciosament estudiat llur moviment, anaven i venien girant amb el ritme precís, amb el to i la mesura que demanava el geni creador, la psicologia del personatge que encarnaven i el mateix matís d'aquelles silents sagrades ruïnes, que la terra conservà amorosa, cubrint-les amb el seu mantell, i sobre les quals va créixer, fins no fa molts

anys, una vegada i una altra la ufanosa espiga del blat.

...I així va arribar fins l'auditori, malgrat la tortura més o menys intensa que representa el seguir un argument de tal elevació, i a través de la deliciosa simplicitat de les seves escenes. L'auditori es lliurà completament des de la primera escena conquistat del tot. En honor dels artistes «amateurs» cal dir que la interpretació, perfecta en tots, hi ajudà en gran part.

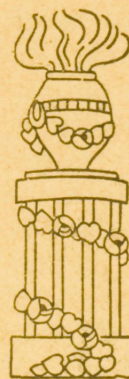
Les ovacions al final de cada acte foren eixordadores. Obligaren als «Belluquets» a sortir diverses vegades a regraciar-les.

La presentació fou, com ja s'ha dit, impecable. L'últim acte, il·luminat «l'escenari» amb antorxes, fou d'un efecte vertaderament fantàstic, en un capvespre de tonalitats precioses...»

La celebració d'una festa d'art com l'esmentada, en un ambient en què es fonen i es completen la velluria augusta i patricia del monument romà i la bellesa natural i incomparable de l'Illa Daurada, és un espec-

table encisador i, també, un exemple a seguir per les agrupacions artístiques que vulguin fer quelcom més que representar teatre més o menys estilitzat.

L'actuació intel·ligent, d'art depurat, de la Companyia Belluquet, que dirigeix Lluís Masriera, és rica de realitzacions, però, constitueix, també, un model que no poden desatendre els devots del teatre pur.

ESCENOGRAFIA

SINETISME

Sortosament, d'un temps ençà, es ve parlant amb insistència esperançadora, de la necessitat — avui ja peremptòria — d'anar vers una total sintetització en la presentació de les obres teatrals, sobretot en la seva part escenogràfica.

Naturalment, aquest criteri havia d'acabar per imposar-se de manera general, darrera el màxim dels realismes espectaculars representat pel cinema. Després de l'exuberància realista de la fotografia animada, hom no pot acceptar en un escenari, un paisatge que, encara que ben pintat, porti el ridícul propòsit d'imitar desplaçadament la naturalesa. Davant de la còpia mecànica de la realitat, la mà de l'home, més experta, fracassarà sempre. Just és que es doni compte de la inutilitat que l'esforç de reproduir representa, i que l'art és quelcom que es troba en el seu interior. Es per això que cal que no es mogui de ço que és exclusivament d'ell; de l'home, de l'artista, i que mai res ni ningú podrà intentar d'arrabassar-li. Cal, per tant, que no faci més que interpretar les realitats materials i sota el guiatge dels sentits obtenir resultats abstractes.

Heus ací una part del bé que amb aquesta limitació, el cinema ha fet al teatre en el seu aspecte artístic, i heus ací com el teatre obté la seva veritable personalitat en deixar d'ésser un espectacle per a les multituds en convertir-se en una manifestació artística. Caldrà sempre agrair al cinema-espectacle, l'haver absorbit del teatre aquella mena de públic que necessita la fotografia de la realitat per a donar-se compte de què aquesta existeix.

Per raó d'aquests poderosos motius que deixem apuntats, a part d'altres, queda acceptat, doncs, que s'imposa la sintetització de l'objectivisme en el teatre, però és precís, que aquesta sigui portada amb coneixement de causa.

Sintetització no és pas decorativitzar els objectes, fent-ne del seu aspecte formal una cosa ordenada i acaricianta a l'esguard de l'espectador. Seguint per tal camí, deixariem l'art altra vegada a un costat, per convertir-nos grollerament en servidors de l'estupidesa que paga.

La veritable sintetització, únicament pot ésser obtinguda de l'expressió artística total de l'obra i imposada en els principals objectes ambientatius d'aquella realitat que és imprescindible materialitzar de cada obra. Per això és que cal seguir conscientment el ritme marcat per l'autor, i en cap moment, l'escenògraf, mogut per conveniències particulars, té de sacrificar la part substantiva, de l'obra, fent tornar amable el que té d'ésser punyent. Altrament seria palesar un desconeixement absolut del teatre. El teatre és obra de conjunt, i ningú, absolutament ningú dels que prenen part en una representació, ha d'encaminar els seus esforços per aconseguir únicament el seu lluïment personal; ans al contrari, cal anar conjuntament a obtenir un resultat que té d'ésser sempre judicat pel total.

Hi ha qui creu possible la sintetització, amb un fons de cortines i uns objectes naturals distribuïts convenientment. Res tan absurd i fins tan grotesc com aquesta creença infantil. El comble del realisme són unes cortines monòtones i inexpressives, amb un seguit de plec que repeteixen unes línies verticals, constantment ofensives i insubstancials. Una decoració de cortines, mai tindrà una influència capaç de produir una determinada acció ambientadora, perquè la flongesa material de la roba no limita exactament l'espai destinat a una representació. I per raó d'aquest mateix defecte qualitatiu, mai donarà la impressió de què clou fermament en el seu sí, la fortitud d'una representació teatral del valor artístic més mitjà.

Que un fons de cortines fa guanyar l'acció de les figures a l'escena? Perfectament. La

monotonia que produeix un fons d'un mateix color, posa de relleu el moviment dels personatges, però l'acció de les figures no és el tot; és una part que té una importància relativa, que cal cercar en el conjunt. Destacar el moviment escènic, no és pas el principal objecte de l'escenografia.

Altra cosa és quan l'espectacle és destinat a la dansa. Llavors si que la igualtat del color pot proporcionar resultats aventatjosos i fins en certes ocasions, l'absència total del color pot ésser imprescindible. Però, així i tot, quan és precís el mínim de color s'esdevé també amb la forma. I llavors, podem estar segurs que, en aquest cas concret, és preferible un teló de vellut negre, livant, amb costats i alfombra del mateix color i de la mateixa roba.

L'ambient de les obres teatrals, del qual no s'en pot prescindir per a donar relleu a l'acció ni per cap altre motiu pot obtenir-se perfectament per altres motius i amb altres mitjans dels usats fins avui. Cal només donar-se compte que l'art escenogràfic és, per damunt de tot, l'art d'ambientar, i no de reproduir mansament objectes innecessaris que omplim l'escena de banalitat i d'inconsciència.

El decorador que sent la responsabilitat de la seva tasca, ha de defugir aquest perill i renunciant a tot egoisme personal, ha de deixar a un costat la vistositat acaricianta i llefiscosa que cerca sempre el fals escenògraf.

ANGEL FERNANDEZ.

Per tal de facilitar la informació, preguem a les societats i grups «amateurs» de teatre català, que s'apressin a donar-nos nota de llur adreça, com també que ens trametin amb anticipació els programes de les representacions que tinguin anunciades.

La temporada de Teatre Català

Aquest any, com els altres, depen de l'humor o de les conveniències i combinacions de les empreses podriem dir-ne professionals el que hi hagi o no temporada de teatre català. I encara si algú la comença, hom no sap com voldrà acabar-la, amb la greu particularitat de més a més, de que si per ventura surt una persona o un nucli entusiasmada que vulgui fer teatre català, es troba amb l'insospitat obstacle de què els propietaris o arrendataris de sales d'espectacle es neguen rodonament a cedir-les o bé imposen unes condicions tan abusives, que fan impossible l'intent. Això sembla que ha passat ara i caldrà parlar-ne llargament i ben fort. El bon nom de Catalunya, una gloriosa tradició teatral, els autors, els artistes, el públic i, en fi, tots els sectors que del teatre viuen o hi senten predilecció, no compten per res. N'hi ha prou amb que uns empresaris s'enfadin, i vulguin castigar-nos o bé que els convingui, en perfecte ús del seu dret, a donar una nova orientació al negoci, per a que tot resti enlaire, en perjudici de legítims interessos materials i espirituals, i donant la vergonyosa impressió, del tot injustificada de què Catalunya no té teatre propi ni pot mantenir-lo.

TEATRE CATALA ROMEA

L'empresa dels germans Fernández Burgues i Pius Daví, continuaran aquest any llur actuació en el vell teatre del carrer de l'Hospital. Formen la companyia les actrius Maria Vila, Margarida Alba, Rosa Alabau, Emma Alonso, Concepció Arquimbau, Dolors Bofill, Francesca Ferrandiz, Teresa Gay, Angela Guart, Maria Morera, Manuela Pérez, Isabel Pujol, Pepeta Ribas, Gilberta Rouge, Amalia Viver i Glòria Vivó i els actors Pius Daví, Manuel Amorós, Cebrià Arboix, Ramón Banyeres, Nicolau Barquet, Lluís Carratalà, Llorenç Duran, Francesc Ferrandiz, Antoni Gimbernat, Manuel Giménez-Sales, Oriol Martí, Francesc Soriano, Joan Soriano, Antoni Strems,

Pere Ventayol i Joaquim Vinyes.

La temporada començarà el dia 7 d'aquest mes amb l'estrena, si no hi ha cap destorb, del poema en tres actes i en vers de Josep M.ª de Sagarra, «Desitjada», amb decorat de F. Fontanals.

Els tradicionals espectacles per a infants començaran amb l'obra de Salvador Bonavia Pan-yella (Jordi Canigó), «La volta al món en patinette», amb música del mestre Martínez Valls.

ESPANYOL

La temporada en aquest teatre serà, si fa no fa, com la dels anys anteriors. La disciplinada tropa que capitaneja Joan Santpere seguirà fent vodevill sonor. Han encetat l'actuació amb la represa de «La reina ha relliscat», alternada amb altres obres del repertori de la casa, puix l'obra «L'amor capgira un país», de Francesc Preses, amb música del mestre Pou, amb la qual s'havia d'inaugurar la temporada, s'ha retrassat una mica, diuen que per culpa d'uns cantables que no es trobaven enlloc.

CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA

Aquesta benemèrita entitat, que tantes i tan belles coses porta fetes en prò de la catalanització integral del nostre poble i que ha demostrat sempre un extraordinari amor a la cultura i a les activitats de l'esperit, s'empren aquest any un cicle de Teatre Català inèdit, amb la cooperació de la notable companyia d'Angel Rovira i Carme Buxadós. Exigències de temps i d'espai, ens priven de donar compte, en aquest número, de la interessant conversa que varem tenir amb el president del C. A. D. C. I., Francesc X. Casals, en la qual va explicar-nos el motiu i propòsits que havien animat al «Centre» a organitzar aquestes representacions qual èxit resta ja assegurat. La setmana entrant parlarem als nostres lectors de ço que va dir-nos

l'illustre president del «Centre». Avui, però, podem anunciar que les representacions començaran el dia 22 d'Octubre actual i segurament s'en farà una cada mes. S'inaugurarà el cicle amb l'estrena d'«Un amo», de Ramon Vinyes, i seguiràn «Cecília», de J. Roure i Torent, «El comiat de Teresa», de Prudenci Bertrana, «Quan s'ha perdut la fe», de J. Puig Pujades, «El vedell d'or», de Pere Cavallé, i altres obres, totes inèdites, d'Adrià Gual, Miquel Llor, Enric Lluelles, Alfons Maseres, Jaume Rosquelles, Miquel de Palol i C. Fages de Climent.

PARTHENON

El passat dissabte, dia 24 de setembre, el primer actor i director Bartomeu Pujol va inaugurar una temporada de teatre català, si bé alternarà en la seva actuació amb obres castellanés. Va escollir per a la funció inaugural la comèdia «Senyora àvia vol marit», de Josep Pous i Pagès.

Formen part de la Companyia les actrius Teresa Pujol, Teresa Arquer, Clara Hossas, Carme Illescas, Cristina Hossas, Ernestina Absil, Enriqueta Guart, i Pilar Díaz i els actors Benet Domènec, Carles Tutusaus, Simó Ròvira, Antoni Estrada, Joan Estivill i Lluís Nolla.

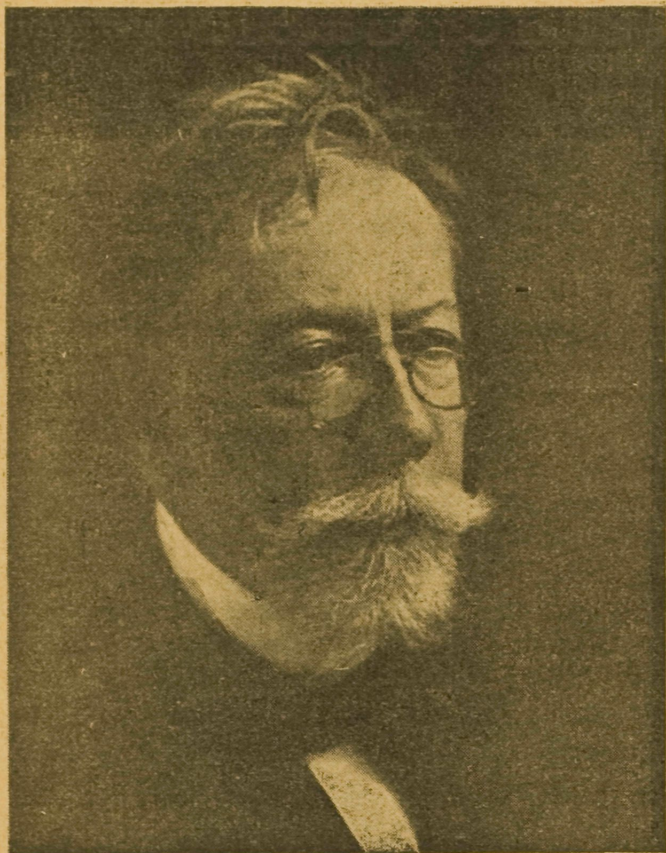
ORFEO GRACIENC

Aquesta prestigiosa entitat ha donat sempre proves del seu amor al teatre català i ha demostrat d'una manera activa el seu entusiasme amb les representacions que desde fa anys ve celebrant en la seva sala d'espectacles — l'antic Teatre dels Propietaris de Gràcia, després «Auditorium» — amb el caràcter i categoria de vertaderes temporades.

La temporada de 1932-1933 la dirigirà, el primer actor Enric Gimenez, i començarà demà, diumenge, dia 2, amb la representació de «L'hostal de la Glòria», i «La Careta», ambdues obres de Josep M.ª de Sagarra.

EL MONUMENT A

La noble testa d'Angel Guimerà, manyaga i ferrenya a l'hora.

El parèntesi de quinze anys que han tingut les nostres activitats en coses de teatre, no ha fet minvar pas el nostre entusiasme i la nostra fe indestructible en l'esdevinidor esclatant del que és l'art suprem del poble: el teatre.

Un dia Guimerà ens deia:

—No comprenc com, sense tenir cap obra ni esperar cap mena de guany material del teatre, us sabeu avenir a lluitar tant desinteressadament per aquest món teatral que és una muntanya d'esbarzers de la qual no en rebreu mes que esgarrinxades.

—La virtut d'estimar sense interès ja sabem que no la té tothom; però nosaltres som així — li varem respondre.

Per això, quan ens posem de bell nou a la tasca, hem cregut que era un deure nostre ocupar-nos de l'estat en què es troben els treballs iniciats l'any 1920 amb el fi d'aixecar un monument al gran poeta Angel Guimerà.

A tal objecte ens dirigirem a casa de Lluís Duran i Ventosa, President de la Comissió Executiva del monument, amb la certesa de que, aquest home tant apassionat per al teatre i tant amic com fou de Guimerà, ens facilitaria la nostra missió, donant-nos tota mena de detalls de

la feina realitzada i de la que encara s'ha de fer.

En Lluís Duran i Ventosa és home de parlar poc i de fer molt: parla baix, però les paraules li surten vibrants i contundents, sobre tot quan parla de coses del nostre teatre.

—Venim a trobar-lo perquè ens digui quelcom sobre el monument a Angel Guimerà, puix sembla que actualment és oportú donar-li una activitat efectiva que faci possible la realització de l'obra en un breu espai de temps.

Lluís Duran no es feu pregar i amb tota amplitud va explicar-nos la idea del projecte,

fent remarcar que la Comissió va deixar tota la iniciativa de caràcter monumental i artístic a les persones encarregades del projecte de monument, recomanant-los no més que procuressin tenir en compte els tres aspectes capdals de la personalitat de Guimerà: el patriote, el poètic i el dramàtic.

La Comissió, malgrat els temps dolorosos, patriòticament parlant, amb què topava, no deixà de treballar i avui ja es troba en poder de l'Ajuntament de Barcelona el projecte que els arquitectes Josep Puig i Cadafalch, Ferran Romeu i Ribot, Adolf Florensa i Ferrer i Nicolau M.ª Rubió i Tudurí, lliuraren a la Comissió Executiva.

—Fa molt temps que aquest projecte ha estat lliurat al Municipi?

—Uns vuit mesos — va respondre Lluís Duran—però jo no dubto que una vegada la vida política de Catalunya s'hagi normalitzat, els homes que portin els afers de l'Ajuntament posaran en aquesta obra tota l'activitat possible per tal de que la seva realització sigui un fet.

* * *

De la reunió d'entitats culturals i patriòtiques de tot Catalunya que tingué lloc en el Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona l'any 1920, va sortir la Comissió Executiva del monument a Angel Guimerà.

En aquesta Comissió hi figuren, amb caràcter permanent, una representació directa de la Generalitat de Catalunya i altra de l'Ajuntament de Barcelona.

Un aspecte del monument

ANGEL GUIMERÀ

Aquesta Comissió, d'acord amb els regidors que aleshores formaven la comissió de Foment, va escollir, en 1922, per a lloc d'erecció del monument la plaça que s'ha format al final del carrer de Balmes i començament de l'Avinguda del Tibidabo. Acordà així mateix que el monument fos una cosa que en res s'assemblés als que fins ara s'han aixecat a Barcelona amb aquest nom i que a l'ensems contribuís a la urbanització i ornamentació d'aquella plaça de manera que, en conjunt, constituís un homenatge a l'obra i personalitat de l'insigne poeta.

El monument consistirà en una plataforma elevada sostinguda per un mur: mur i plataforma seran el basament d'un element vertical, obelisc o pal de bandera, representació del geni de Guimerà.

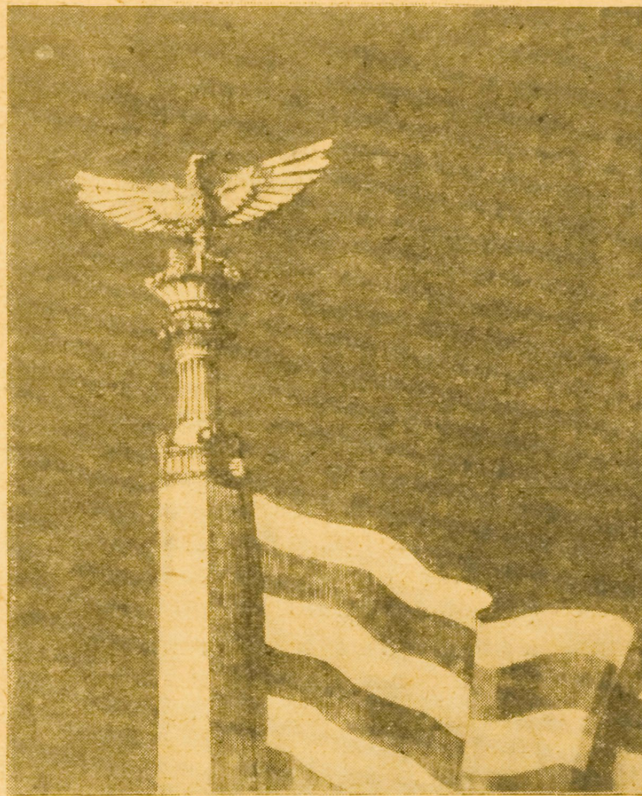
Es confiarà a l'obra de formigó, feta amb blocs simples i grossos i no mes repassats pel picapedrer, el treball d'expressar tot el que aquest mur ha de dir. Per damunt del parapet, guaitaran les altes siluetes dels xiprers, resseguint la geometria de les pedres.

L'element vertical que ha de representar el geni de Guimerà, serà tractat com a pal de bande-

ra mes que com a obelisc. Ha semblat que la rigidesa de l'obelisc egipci no s'avenia amb l'esperit del poeta i que, en canvi, el flamejar de la bandera catalana s'adeia meravellosament amb la voluntat del patriota.

Un bell motiu de forma decorativa voldrà recordar el geni que encapçalava el diari «LA RENAI-XENÇA», dirigit per Guimerà i serà el coronament del pal de bandera, amb elements de bronze.

No cal descriure amb detall la distribució de la plataforma ni el traçar de les escales i jardins, puix ben indicat resta en als gravats que publiquem; pero sí que hem de dir que la bandera, símbol de l'esperit patriòtic del poeta, va acompanyada d'escultures les quals recorden els aspectes més assenyalats del conjunt de les obres de Guimerà. A cada costat del pal s'aixecaran dos grups; l'un representarà l'ideal literari, la poesia guimeraniana:

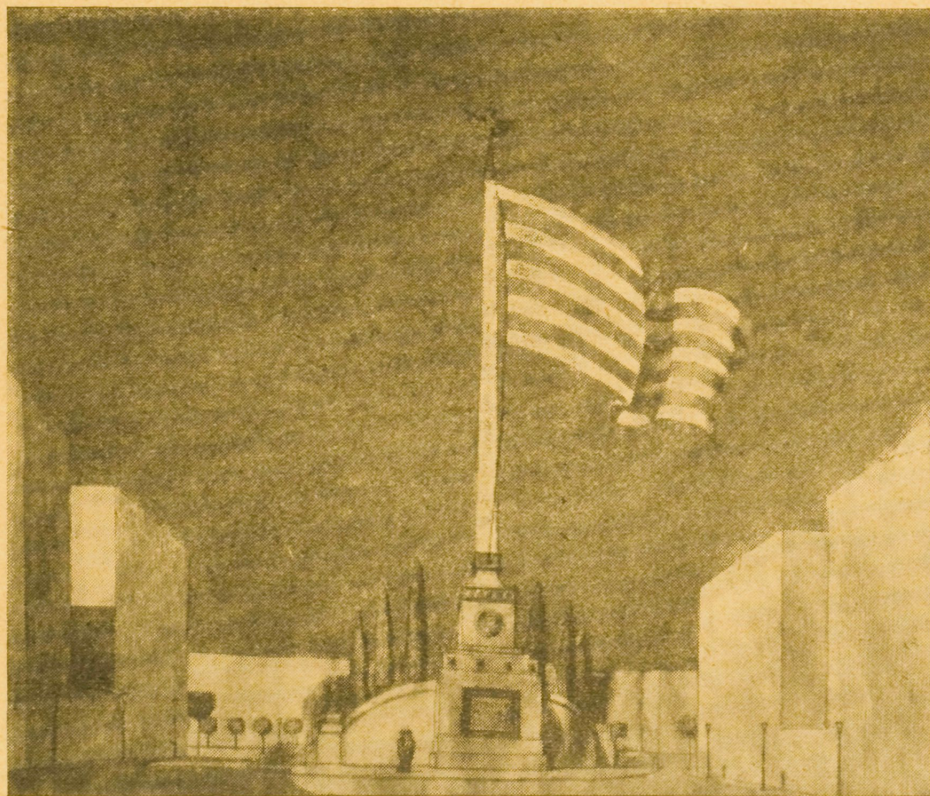
El geni alat, símbol de la inspiració del poeta-patriote.

l'altre, l'ideal polític, el catalanisme romàntic de Guimerà. Encuadrant, les escales que conduiran a la part mes alta de la plataforma, hi haurà quatre estàtues recordant les obres dramàtiques: «Gala Placidia», «Terra Baixa», «La Reina Vella» i «La Baldirona» i, finalment, a l'extrem de la plataforma, on aquesta s'unirà amb el carrer de Victor Hugo, dues grans figures escultòriques representaran dos grans poemes de Guimerà: «L'Any mil» i «La Fi del Comte d'Urgell».

Això es un petit resúm del projecte dels arquitectes, en el qual, ben segur, es podran fer algunes esmenes que, en definitiva, ben poca cosa hauràn de modificar la totalitat del projecte presentat a l'Ajuntament de Barcelona.

* * *

I ara que el monument a Guimerà sembla que serà aviat una realitat, nosaltres que en moments tràgics per Catalunya aprofitarem la idea del projecte per a fins completament a part d'aquesta obra que avui reclamem com una necessitat del nostre esperit, volem explicar — i ho fem com si ens confesséssim — un fet que, en els temps de la Dictadura ens hauria costat, si s'hagués descobert, un fort disgust.

La rigidesa de l'obelisc s'amoroseix al flamejar de la bandera.

Els presos i exiliats de Catalunya sovint necessitaven l'ajut material que els catalans els havíem de donar. De mil formes i maneres havíem recollit cabals; però les necessitats eren tan grans com les dificultats amb que topàvem per a poder aconseguir els nostres propòsits,

La imaginació nostra no parava i la combinació d'un programa era difícil si al davant no s'hi posava un nom, una cosa que fos pretext per aportar a l'ànim de la nostra gent la idea de què aquell acte, aquell festival o aquella lectura de poesies, era per a recaptar diners per als nostres presos i exiliats.

Uns dies que l'Enric Borràs actuava en un dels nostres teatres i la Margarida Xirgu en un altre, s'ens va acudir el donar una representació de «Maria Rosa», de Guimerà, per aquest dos artistes, representació que podria celebrar-se en un gran teatre bon amic Claudi Rigol, home Catalunya.

Varem exposar la idea al nostre bon amic Claudi Rigol, home de confiança de l'Enric Borràs i ell que, malgrat no semblar-ho, era un sentimental com una casa, s'hi va entusiasmar proment-nos que en parlaria als dos grans artistes.

En Rigol era un home actiu i a l'endemà em va dir que l'Enric Borràs havia donat el seu consentiment i en quant a Margarida Xirgu, després d'una entrevista amb Josep M.ª Sagarra, el qual havia intentat amagar-li el veritable fi d'aquella representació, la Xirgu va contestar-li:

—No m'amagueu res al dessotha de les vostres paraules. Sempre vull saber el que faig i en aquesta ocasió també. Digueu als vostres amics que la Xirgu fa en aquesta circumstància ço que li demaneu i que... passi el que vulgui!

La resposta de la gran actriu ens va complaure i ho diem avui perquè era un deute que tenim amb ella. En quan a l'Enric Borràs, bè prou sab ell com jo he dit sempre com sabia respondre a les nostres demandes.

Una vegada obtingut el consentiment dels dos artistes calia donar un cert to patriòtic a la representació de «Maria Rosa» i s'ens va ocórrer, a fi de què la

gent tingués motiu d'assistir a la representació, dir que era a profit del monument a Guimerà. Això no podíem fer-ho sense el consentiment de la Comissió Executiva del monument i va ésser quan ens adreçarem a casa Lluís Duran i Ventosa amb el propòsit de demanar-li el degut permís. El President de la Comissió ens rebé amablement i ens digué que ell no podia respondre afirmativament sense consultar a les altres persones de la Comissió. Quan vaig anar a saber la resposta definitiva, Lluís Duran va dir-me:

—El que em demana és molt delicat, però davant de la necessitat de fer alguna cosa per els nostres presos i exiliats, no ens hi podíem negar. Fèu la representació i fèu de manera que vingui tota la gent possible i... la Comissió del monument a don Angel mai us demanarà comptes de la festa.

Una gran multitud omplena l'Olympia. Si el local hagués estat tres vegades més gran, tres vegades s'hauria omplert. Artísticament i econòmicament la representació de «Maria Rosa» va ésser un gran èxit: els patriotes necessitats varen ésser atesos i quan vaig anar a comunicar a Lluís Duran el resultat de la festa, somrient em digué:

—Encara que va venir molta gent, degueu recollir ben poca cosa, perquè les despeses eren moltes, veritat?

—Tantes, que encara s'hi han perdut diners — li varem respondre, tremolant quasi be de dir-li una semblant mentida...

Lluís Duran no va insistir i amb cara satisfeta ens va dir:

—Si en Guimerà ho poguéu veurer estic segur que n'estaria content igual que nosaltres perquè, si mes nó, hem fet una mica d'art de casa nostra: oi?

Avui al parlar del projectat monument a Guimerà teníem el deure de fer públic aquest desinteressat acte de la Comissió Executiva.

Si en aquella representació de «Maria Rosa» no s'obtingueren resultats econòmics per al monument, en canvi, quan aquest s'alci i es retalli damunt del cel la nostra bandera, de dintre el cor de les pedres daurades pel sol i aixecades per l'amor dels catalans al seu poeta, en sortirà

forta i vibrant una veu que dirà a les generacions de catalans que elles també serviren per a portar l'ajut als qui a la presó i a l'exili sofríen per haver çomès el gros pecat d'estimar la patria llur.

R. VILARO i GUILLEMI

Consultori

Des d'aquesta secció, de la que tindrà cura l'ARXIVER, procurarem contestar setmanalment les consultes que ens arriuin relatives a coses del teatre català. Vol dir que facilitarem dades referents a fets, aspectes o moments de la història del nostre teatre. Tota persona, doncs, que tingui un dubte per esvaïr, una confusió nascuda de la imprecisió d'una data, interès per a averiguar quelcom — per minso u oblidat que sembli — pot adreçar-nos l'oportuna pregunta, segur de que serà degudament evacuada.

Es poden saber unes coses i ignorar-ne d'altres. On no abastin la ciència i els mitjans propis, mirarem de què hi arribi l'erudició dels llegidors, a qual efecte els serà tramesa la demanda. No cal dir que tindrem a gran honor de publicar els aclariments; amb aquests, els noms dels autors dels mateixos. Ço que únicament es demana és que sien les preguntes tan clares i concises com farem de manera que ho siguin les respostes.

Resta obert des d'ara el CONSULTORI, la utilitat i la novetat del qual no hem de ponderar.

L'actor professional i l'«amateur»

Constituida la «Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur» i podent disposar d'una revista que ens permetrà tractar des d'ara dels problemes que afecten a la nostra escena, començarem a parlar de les Societats «amateurs» en relació amb el teatre professional; dues institucions que, en el nostre concepte, han de col·laborar ensems, i «sense entrebancar-se», a l'avenç del nostre art dramàtic.

Totes les discussions que he escoltat ací i a l'estranger sobre els prejudicis que es poden causar mutuament, han estat degudes a què cap d'elles no s'ha situat en el lloc que li correspon i ha invadit el camp contrari. Provarem, doncs, de situar-les segons el nostre criteri, que si de moment és fill d'un bell somni, no dubto que amb el temps serà realitat.

La missió del teatre «amateur» «no ha d'ésser ni pot ésser» la mateixa del teatre professional.

En el terreny de la fotografia, on l'«amateurisme» ha arribat a un punt envejable de perfecció, tenim un exemple palès. En els concursos i exposicions d'aquest art, que sovintegen arreu, veiem meravelloses realitzacions, tant dins l'aspecte artístic com en el tècnic, presentades pels aficionats.

Es que els professionals no han arribat a perfeccionar-se com els «amateurs»? Res d'això. Es que la tècnica professional és una tècnica distinta i, tot i coneixent sobradament la dels aficionats, no poden emprar-la. Qui s'ha de guanyar la vida amb l'aparell fotogràfic, no pot perdre el temps amb provatures. Necessita procediments ràpids i segurs dins del laboratori i, sots el punt de vista artístic, no passar del límit que entengui la seva clientela. L'interès del bon aficionat és enterament contrari: cercar efectes i solucions que no hagi tro-

bat ningú, assajar procediments inèdits, fer-se ressò de les audàcies artístiques i no comptar ni el temps ni les falles. Amb poques variants, aquest exemple pot servir per tota mena d'«amateurs».

L'actor professional ve obligat a trobar solucions que li permetin viure d'un treball sense interrupció. En canvi, l'«amateur» de bona fé pot actuar amb una emoció real i amb un mínim de fingiment, perquè està emocionat de veres. Però com que no hi ha naturalesa humana que resisteixi aquesta emoció dues vegades cada dia, l'actor professional ha de trobar la manera de fingir una emoció que sembli real. Quan aquesta «manera» és de bona qualitat, filla d'una creació personal, és Art. Que passa més desapercebut i s'acosta més a l'ingènua realitat, com més genial és l'artista. Quan la «manera» és de baixa qualitat, no passa d'una recepta vulgaríssima.

Així l'«amateur» que vol invadir el camp professional es troba amb què l'art personal és inimitable i que les receptes són inferiors a la ingènua interpretació.

De manera que l'aficionat que imita l'actor, no arriba a professional i és un mal «amateur». Quan l'actor treballa sense ideal en resta l'ofici; quan l'«amateur» no hi posa tota la seva bona voluntat, el seu esforç i la seva emoció, no en queda res.

Sembla que aquestes consideracions ens portarien a la conclusió de què l'«amateur» no pot passar a l'escena professional: No ho crec així.

Tornem a girar els ulls vers el camp de la fotografia. Allí, quan un «amateur» ha passat a professional, ha tingut de subjectar-se a la tècnica de l'ofici, però totes les troballes, solucions i estudis que havia fet quan no comptava el temps, li han servit per introduir a la tècnica professional nous elements que, alhora que li han creat una personalitat, han fet avançar l'ofici en els terrenys

de l'art i de la indústria. L'impuls extraordinari que artísticament han assolit els estudis fotogràfics, n'és una prova.

Així mateix, l'«amateur», que porta alguna cosa a dins, en passar al teatre haurà d'adoptar la tècnica professional, però si realment té temperament d'artista, hi portarà les solucions personals que un estudi constant li han fet trobar en mig dels esculls i entrebancs dels elements heterogenis que s'acostumen a aplegar dins los societats.

El teatre seriós de tot el món camina vers l'anullació del «divo» i dóna cada dia més prestigi al director. Els nostres actors, tant professionals com «amateurs», estan encara una mica lluny de la disciplina russa, que obliga als actors a acceptar els papers secundaris, sigui el que es vulga el seu prestigi personal, i obliden massa sovint que d'un paper ínfim n'han fet els grans actors veritables creacions. Aquesta falta de disciplina dificulta bastant el poder situar el teatre «amateur» en el lloc que li pertoca i que compleix la seva missió, que jo crec que seria la de fer un treball de laboratori estudiant obres que les empreses forçosament han de refusar, donant a conèixer autors nous i contribuint a la cultura popular i a l'esplai digne per mitjà del teatre.

Diuen que el teatre català està en crisi. Vertaderament és de doldre que hi hagin tan poques companyies catalanes d'un conjunt, més o menys disciplinat, acceptable. Potser trobaríem la causa en què abans es nodria de la saba del teatre «amateur» i aquest, fins ara, estava endormiscat i no passava d'una rèplica difumada d'una cosa que anava baixant. Sortosament avui es desvetlla i hem d'esperar que treballarà amb entusiasme per perfeccionar-se i per trobar el camí propi que ha de millorar-lo i fer-lo apte per complir la missió social que li escau.

Avui, des d'aquestes planes,

em plau poder dir als « amateurs »: ESTUDIEU! No us canseu d'estudiar i d'assajar. Busqueu interpretacions personals.

No copieu el joc de cap actor celebrat. Estudieu el personatge en el llibre i copieu-lo del natural; cercant entre les vostres coneixences el tipus més aproximat a la idea que us ha suggerit l'autor... i més que res, estudieu i llegiu!... llegiu força!

LLUIS MASRIERA.

Teatre Extranjer

EL PER QUE D'AQUESTA SECCIO

Es convenient que TEATRE CATALA tingui les finestres obertes? Un viatge insistit al voltant de nosaltres mateixos és temptador, però és infecund. No s'ha de voler fer el que fan els altres, però s'ha de saber què fan. El coneixement orienta i eixampla.

La manca d'inquietud del que se n'ha dit Teatre Català, ha fet molt mal al Teatre Català de soca i ral. Mentre arreu del món existeix un teatre al marge del comercialisme, un teatre que avança i què fa adeples, nosaltres ens hem llançat a la producció plaent, sense maldecaps ni problemes, d'esquena a l'època i de cara a les captacions fàcils. Ara paguem l'ensopegada.

Des d'aquesta secció de Teatre Estranger, oferirem als llegidors de TEATRE CATALA un panorama mundial de Teatre. Hi passaran, en barreja, ators i obres, insinuacions i esguards apunts i tanteigs, siluetes i programes, comentaris i parangons.

Trobem utilíssim que el que fan els altres ens esperoni a fer, i que el guiatge de noms prestigiosos ens tregui del present encall per a fer-nos emprendre vies noves amb nous desigs de joventut.

Així sigui!

DUES ESCOLES

Erns Toller és un militant del comunisme alemany. La seva

obra, romàntica i múltiple en el seu romanticisme, va de « L'Home de la Multitut » a « Vivim amb magnificència », de « Sang a la porta » a « Parracs ».

Toller, com a bon romàntic, és líric i idealista. Posa un cas i el contrast entre el que és i el que hauria d'ésser el sacseja, l'encrespa, el fa udolar.

« Kinkerman » és un dels tipus més representatius de l'escola. És el mutilat de la gran guerra, privat per la mutilació de tot fecund goig carnal. Kinkerman crida el seu dol, fa patent la seva angoixa, marca l'egoisme dels homes, es revolta contra els que l'han aprofitat i l'abandonen. La glòria! El ninot de parracs entre ninots de parracs que és l'ésser humà, després de la glòria es situa en el seu lloc i en la seva lluita. El vencedor és vençut per la poca germanor social, per l'aferrissament de la lluita per la vida, i per l'instint individualista de gaubança.

Ernst Mann oposà un heroi nou al heroi de Toller. Ernst Mann és hitlerià i és l'autor de « La moral de la força », un llibre hitlerianament classicista i conservador.

L'heroi de Ernst Mann sostindrà en l'escena la moral de la força sostinguda en el llibre. Si Kinkermann—per exemple—, rebé una ferida greu en la lluita pel bé comú, per què ha de voler ésser una càrrega pels seus conciutadans? Els actes heroics s'han de portar fins les darreres conseqüències. Un heroi mutilat ha de saber que el suïcidi és la lliberació definitiva. Per què udola Kinkerman? Perquè és un feble, un covard. Un tret a temps l'hauria lliberat de l'inútil i espectacular calvari. L'heroi de Ernst Mann és suïcida.

Res com el teatre, que és teatre, per a estudiar una època. Si un teatre decoratiu ens dóna vagament l'anècdota, un teatre de vida i d'idea ens en dóna l'essència, l'esperit.

L'Alemanya actual es pot estudiar meravellosament confrontant els comunistes romàn-

tics de Toller i els conservadorismes classicistes i hitlerians d'un Ernst Mann.

«SUR L'AUTRE RIVE»

Auguste Villeroy, amb « Sur l'autre rive », ha escrit una obra d'esperitisme. Diríem millor si diguéssim que ha escrit una obra d'interrogacions al més enllà: l'altre ribatge.

La influència de Maeterlinck hi és visible, el Maeterlinck de: « La Puissance des Morts » i de les interrogacions i els silencis metafísics.

Els anglesos — John Galsworthy per damunt de tots — han utilitzat el misteri d'un altre faisó: el misteri pel misteri.

El gran poeta belga l'interroga, l'escomet, cerca exprimer-la. Les mans de les germanes de Tintagiles colpegen debadés, amb grans cops de puny, les portes tancades.

Davant d'una immensa façana, de porta única i sense finestres, acaba « Sur l'autre rive », l'obra maeterlinckiana d'Auguste Villeroy. « El Destí té molts enginys per defugir les preguntes dels homes ». « No tots els espectres són ombres ». « Tots som morts que retornem a la Terra ». Conèixer la veritat. Entendre! »

Com en Maeterlinck, les interrogacions, en Villeroy no tenen pas resposta. Cal caminar dintre l'ombra de la mort a les palpentes si es vol trobar.

« Sur l'autre rive », en aquestes nostres notes, vol dir un dels aspectes múltiples del teatre del món, inconreat a Catalunya. Ací en tenen prou, i n'han volgut prou, amb un teatre català sense preocupacions, sense problemes, sense inquietuds, sense originalitats, ressò del teatre francès de bulevard i de l'estracanada madrilenya.

Pels teatres del món hi passa el temps. Pel nostre no hi passa. Ni hi passa cap vent renovador. Anem fent i l'anar fent és la mort. Teatre que juga i es desintegra no serveix sinó per a joc i per a justificar els desinteressaments.

Pobre teatre, el Teatre Català,

quan, després d'un vol pels escenaris d'Europa, ja hi ha qui no troba que se li pugui fer altra aportació que una obra de Francis de Croisset!

PANFEROF

Panferof — junt amb Leonof, Fedin, Tikhonof, la Sëifulina, Kirchon, Afinaguenof i Bezymensky — forma part de la direcció de: «Les Associacions Literàries Soviètiques».

Panferof ha portat al teatre el seu «Bruski». «Bruski és un àmple quadro de la transformació agrària russa. «El Ciment», de Gladkof, en la novella, representa la transformació industrial.

«Bruski» té uns grans horitzons de poema èpic que ens porten a Raymond. Cap obra catalana de pagesos — i això que diuen que el nostre teatre ja s'ha atipat de gent del camp — no ens en donaria idea.

Hi ha unes escenes de pagesos vells que arriben directament al poble. Aquests pagesos són els qui, tenint el Volga a prop, i en temps de seca, demanen a l'ícon el miracle de la pluja i no atinen a creuar un canal. Oh, la visió d'aquella Verge que porta un tall de carn a la mà, carn renovellada cada dia, i amb ella la Verge guareix les malalties dels païsans! Cal esmentar també la visió que els pagesos tenen de la màquina: la màquina es cansarà si la fan anar de pressa; la màquina treballa a marxa lenta. En l'obra hi ha actes de sabotatge d'una imaginació enroentida. El sorrut Monkel, que emmatzina les abelles, és tot un tipus de paisà rus: avar i venjatiu. Es ell qui amenaça amb el foc que es menjarà les cullites: el gall vermell. També esmentarem les figures de Jarka i del tàrtar Akhemtká.

Davant d'aquest teatre, fort i ple de saba, com ens sembla una minotada la facècia on vers flexuós de qualsevol senyor de Vic o d'Igualada, buit i decoratiu. Obres, amb la vigoria de la de Panferof, fan que ens riguem de les anècdotes de ca-

nyella i pebre d'una burgesia de superfície i de vestit, que apartem els ulls de les escenes llepafils d'amor més o menys clenxinat i decorat.

RAMON VINYES.

Antonia Morató

El darrer mes d'agost ha estat fatal per a el teatre català. A més de Domènec Aymerich, traspassà l'actriu jove Antonia Morató Periu, component de la companyia del Romea. Pot dir-se de Antonia Morató que ha finat a l'instant precís que començava de fer-se un nom entre els intèrprets catalans. Vinguda fa tot just tres anys d'Amèrica on s'inicià artísticament, fou contractada arran de la seva arribada per l'empresa del Talia, l'elenc del qual encapsalava aleshores Assumpció Casals. En la temporada de 1930-1931 va entrar Antonia Morató al Romea. Els seus mèrits, tan palesos com la seva modèstia, li valgueren d'ésser reajustada per a la temporada de 1931-32.

Els cognoms Morató Periu tenen al teatre català una ascendència honrosa. Antonia Morató, jove i entusiasta, es feu remarcar ben tost tan per la seva comprensió com per la gràcia i la justesa amb què encertava a produir-se.

La companyia «amateur» Carbonell, de Sitges

Al nostre entendre, una companyia d'aficionats no té raó d'existir sinó és per representar obres que en un teatre de professionals — que té d'atendre el públic que paga — no poden donar-se. Una de les feines més inútils d'aquest món és la que realitzen els que, per pur amor al teatre, representen les obres més tronades del repertori. Una agrupació idealista, doncs, té l'OBLIGACIO de representar obres que sotraguejin l'ambient, que siguin una avançada en vistes al futur, o bé de reivindicar obres o autors de mèrit, no representats usualment.

En aquest sentit treballa a Sitges, ja fa tres estius, la companyia que dirigeix el notable pintor Artur Carbonell. Debutaren amb «Orfeu», de Jean Cocteau; seguiren amb «Caps de recanvi», de J. V. Pellerin, i aquest any han donat, commemorant el centenari de Goethe, «Egmont». El qui conegui l'obra pictòrica de Carbonell no s'estranyarà d'aquesta línia. Carbonell és un dels entusiastes joves pintors que cultiven l'idealisme. (I un dels pocs que ho fan bé). Juga admirablement els més bells colors i les més folles ratlles. Al mateix temps, però, ret culte a la realitat oficial, i la seva pintura «normal» és de la millor qualitat. Es, exactament, el criteri artístic seguit per la companyia de Sitges. Ésser sensibles a les més ardides innovacions, als cri's més aguts, tot estimant i valorant els valors permanents.

Amb la seva tasca, la companyia dirigida per Artur Carbonell, ha seguit fidelment la més pura tradició sitgetana. Fa molts anys, Rossinyol va descobrir aquest poble i el va fer viure portant-li la última paraula del modernisme. D'aleshores ençà, Sitges, o almenys una petita minoria dels seus habitants,

han volgut viure al dia. Després de Rossinyol, Sitges tornà a ésser el centre de les innovacions artístiques a Catalunya, amb el grup de «L'Amic de les Arts» i el famós miting dels «7 davant el Centaure». Finalment, Carbonell i els seus col·laboradors han recollit la bandera de la inquietud i la fan tremolar a tots els vents de l'ardidesa.

Amb tota solemnitat, Rossinyol entrà a Sitges les dues teles del Greco que hi ha al «Cau-Ferrat». Amb tota violència, Carbonell hi representà el mite d'«Orfeu», en la visió de l'autor de «Les infants terribles». Tot Sitges anà a rebre amb palmes les obres del pintor de Creta, la multitud seduïda per la bonhomia del fundador del «Cau». Un nodrit escamot de bacants modernes esbroncà joiosament la testa mutilada d'Orfeu, irritats per l'audàcia rosada de Carbonell.

* * *

La nit d'«Orfeu» fou memorable. De molts dies abans ja s'anunciava la tempesta que es va desfermar el primer de setembre de 1930. Els protestataris — la major part d'ells, és clar, no coneixien l'obra, ni l'autor, ni altres coses — ja s'armaven per la batalla. Els fidels s'aprestaven a la defensa. Abans de començar planava damunt la sala un silenci eixordador. Els actors, a dins, eren presa del major nerviosisme. El director ordena que tirin teló amunt, i apareix damunt d'escena el famós cavall que dialoga amb el protagonista. Abans d'obrir la boca Orfeu li cau a sobre una allau de xiulets, crits, impropis. L'actor, però, no s'immuta i engega. Les bacants també volen sentir el què diu i paren la gresca. Però el cavall li revela els mots misteriosos: M., E., R., etz. Ai, pobre Orfeu! Ara descobrim la finor de les bacants que se't mengen a xiulets. I així tota la representació. Com més crits més s'enardien els actors, i els fidels, el cor palpitant i l'orella atenta,

sentiem, per damunt la pudor dels xiulets, els planys d'Eurídice i l'angoixa d'Orfeu, i vèiem la Mort com entrava i sortia pels miralls, i l'aparició del diví vidrier, i de la realitat legalista.

L'any passat, «Caps de recanvi». Som en un altre pla. Pellerin s'aprofita de la tècnica del cinema, i ens dóna, en unes escenes reexidíssimes, l'ànima inquieta del seu heroi. Pel nostre gust, de les tres obres que porta representades la companyia de Sitges, és aquesta la millor. La que ens ha impressionat més profundament. L'heroi de «Caps de recanvi» pateix d'aquell «mal del segle» i d'aquell desig d'evadir-se que ja es manifestà en Lafayette empenyent-lo cap a Amèrica, i que té en literatura una obra capdal

en «Vasco», de Marc Chadourne. El protagonista de l'obra de Pellerin és un d'aquells minyons que la guerra destroça moralment, i que s'endinsen en el seu món interior a la recerca de paradisos perduts. Per això «Caps de recanvi» ha estat, de les tres, l'obra que ens ha impressionat més, perquè hem estimat el protagonista, i mentalment hem saltat de la nostra butaca a incorporar-nos al personatge.

D'«Egmont» no cal dir-ne res, perquè recentment n'han parlat els periòdics, i és prou coneguda de tothom l'obra de Goethe.

* * *

Hem parlat ja de la direcció. Afegim només que el gust exquisit d'En Carbonell assoleix

Daniel Planas i Maria dels Dolors Bertran, en una escena d'«Egmont», interpretada amb una delicadesa i emoció remarcables. (Foto, Rossinyol).

una presentació perfecta. Llums, decorat, vestuari, tot es valoritza exactament i pren un gran relleu.

En quant als intèrprets, el director compta amb un triangle bàsic: la primera actriu, Maria Dolors Bertran, i els primers actors Josep Miravent i Daniel Planes.

Ens plauria que aquesta companyia d'aficionats pogués presentar-se aviat a Barcelona, perquè el nombrós públic que sent fam de bon teatre i de bona interpretació pogués admirar el treball de Maria Dolors Bertran. Estem segurs que la presentació, en una escena barcelonina, d'aquesta noia, causaria veritable sensació. El públic que, distret, aniria a veure una burgeseta, es trobaria, atordit, en presència d'un temperament dramàtic formidable, d'una actriu «amateur» que, interpretant la Clara d'«Egmont», ha assolit un nivell que poques actrius professionals atenyen. Li fan molt bon costat els seus companys. Josep Miravent té la fuga, l'entusiasme, l'apassionament dels millors actors joves. Daniel Planes és contingut, té una veu molt ben matisada i un gest harmònic. El que fa, però, que tots tres siguin uns excel·lents actors és que saben perfectament el què tenen entre mans, que coneixen tot el teatre que es pot conèixer, que són, en fi, tres persones intel·ligents amb les quals En Carbonell hi pot comptar absolutament.

Projectes per al futur?, hem preguntat al director de l'agrupament. Seguir — ens ha respost — la trajectòria que hem emprés. Tenim en estudi obres de Bernard, Lenormand, Pirandello, Bontempelli, les quals alternarem amb les obres més agressives i andacioses dels més nous autors.

***

Esperem que ben aviat, Barcelona pugui admirar la companyia de Sitges.

RAMON PLANES.

EL II CONCURS DE TEATRE CATALA «AMATEUR»

La vertadera importància que arreu del món ha estat necessari atorgar a l'art teatral, ha servit de guiatge a un nucli d'entusiastes animadors de la nostra escena per a procedir a la creació d'un agrupament nacional de totes aquelles companyies que conreen el teatre català «amateur». A la crida han respost cordialment aquells elencs integrats per vertaders amants del teatre nostre, sotmesos a una direcció solvent i sempre disposats al sacrifici en un anhel constant de superació. En un mot: els veritables «amateurs».

Avui, Catalunya, compta amb un organisme propulsor i regulador del teatre català d'aficionats, la finalitat bàsica del qual és de contribuir a la cultura del poble per mitjà del teatre i d'aconseguir un eficient floreixement d'aquesta manifestació completíssima d'art, anant a la recerca de noves promocions d'intèrprets i de públic. Aquest organisme és la «Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur».

La Federació, d'acord amb els seus Estatuts, ha convocat el «II Concurs de Teatre Català Amateur» (el primer, com és sabut, fou organitzat la primavera de l'any passat per l'«Associació de Teatre Selecte») i hom recordarà que obtingué un reeiximent prometedor d'acon-

seguir per al teatre «amateur» un nivell envejable en infondre-li un sentit d'altres responsabilitats.

Enguany, les obres declarades obligatòries també són dues, de les quals les companyies han d'elegir-ne una i a més inscriure amb caràcter lliure una altra obra en un acte o un acte d'una de més. Les obligatòries d'aquest II Concurs, són: «La Morta», de l'admirat Pompeu Crehuet, i «Un cop d'estat», del prestigiós comediògraf Pous i Pagès. Dues tendències, dues formes teatrals; a la vibració constant de l'obra mestra de Crehuet, ha estat oposada una comèdia fina, bellament escrita, de Pous i Pagès. Ambdues obres les hem vistes representades diverses vegades per nuclis d'aficionats, però podem estar segurs que en el curs d'aquesta competició les veurem realitzades amb una completíssima perfecció. Recordem les actuacions en el concurs de l'any passat i algunes interpretacions les retindrem sempre com a immillorables.

D'ací uns dies, la «Federació» convocarà Assemblea general, en la qual posarà a la consideració dels representants de les companyies federades el Reglament d'aquest concurs, decidint-se aleshores la data que començaran les representacions, forma de celebrar-les i procedir a concretar tots aquells aspectes que derivin la més perfecta organització.

Com sigui que únicament podran prendre-hi part les companyies que integren la «Federació», cal que aquells elencs que desitjin concorre-hi, formulin quan més aviat millor la seva demanda d'ingrès, la qual deuran adreçar al senyor President de la «Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur», Bailèn, 72, Barcelona.

Aspirem a veure tots els nostres «amateurs» en el resorgiment del teatre català.

CLAUDI FERNANDEZ.

Teatre Català

« Amateur »

BARCELONA

Casal Català Republicà del Coll. — El quadro dramàtic que dirigeix Ricard Pomar, va representar el dia 18 de setembre, «Maria Rosa», d'Angel Guimerà, secundat per la senyora Llobet, la senyoreta Munt i els senyors Guitart, Romàn, Llimona i Maillo.

Societat Obrera «L'Artesà», de Gràcia. — El diumenge, dia 18 de setembre, aquesta societat va inaugurar la temporada teatral, posant en escena «L'hostal de la Gloria», de Josep M.ª de Sagarra, baix la direcció de Francesc Martínez.

ARGENTONA

El diumenge, dia 18 de setembre, la secció d'infants de la colònia estiuenca, va representar la comèdia lírica de Josep M.ª Folch i Torres, música del mestre Enric Torra, «Musset i Bernadeta», segons el següent repartiment: «Musset», -Montserrat Roca; «Bernadeta», Isabel Bolívar; «Francisca», Maria Sans; «Senyoreta Gloria», Maria Monné; «Mercè», Avelina Torras; «Llorenç», Manuel Conde; «Roc», Manuel Errando; «Llucietta», Mimí Conde; «Belluguet», Pere Errando.

HOSTALRIC

Teatre Pretòrium. — S'ha celebrat en aquest teatre un homenatge al comediògraf Josep M.ª Arnau, glòria de l'escena catalana. En lloc preferent hom va col·locar, voltat de branques de llover, el retrat de l'homanetjat, cedit galantment per l'«Ateneu Arenyenc». El quadro dramàtic de l'entitat va representar dignament i amb tota pulcritud, la comèdia «Dones», de l'il·lustre autor arenyenc. Fou molt elogiat el decorat que pintà expressament el senyor Joan Terrer.

El senyor Josep M.ª Miquel Vergés va llegir un estudi acabadíssim de la personalitat d'Arnau com a comediògraf, el qual fou entusiastament aplaudit, el mateix que mossèn Josep Palomer, que havia estat amic de Josep M.ª Arnau i que delectà l'au-

ditori amb un interessant parlament sobre «Arnau, íntim».

Els organitzadors de la festa i els que hi prengueren part mereixen l'elogi de tots els admiradors d'un dels prestigis més sòlids del teatre català.

IGUALADA

Ben adolorits hem de comunicar als nostres lectors, la mort del notable aficionat en Josep Galtés i Cardús d'Igualada, primer actor i director que fou de la Secció de teatre de l'Ateneu Igualadí, guanyadors del Premi Copa Canals en el Primer Concurs d'Amateurs.

No cal dir qu'ens associem al dol que aquella Agrupació ha de sentir per haver perdut un company tant estimat i que pels seus mereixements artístics s'havia fet digne dels mes grans elogis.

MANRESA

Ateneu Obrer Manresà. — En les últimes funcions que han tingut lloc en aquesta entitat, s'han representat: «Gent de Mar» de Riera i Bertran; i l'estrena d'un dramet en un acte del jove manresà, Lluís Figueres i Roca, titulat: «Camins mal fresats». Aquesta obreta fou molt celebrada pel públic de la casa, i obligà al seu autor a sortir a escena per a rebre una espontànea ovació. L'obreta, per ésser la primera del seu autor, es molt acceptable i te moments de una força dramàtica ben commovedora.

Teatre Joventut Carlista. — El quadro d'aficionats d'aquesta entitat, ha representat, amb bona interpretació, el drama «El Presiri» i la comèdia «Per punt».

SANT ESTEVE D'ORDAL

Centre Ordalenc. — L'Agrupació Artística d'Ordal va representar darrerament amb força èxit, la comèdia «L'hereuet de la Ferreria», de L. Vidal, i el sainet de Pau Rosès, «Blanc i Negre». Tots els intèrprets varen ésser molt aplaudits.

TARRAGONA

Acadèmia Catòlica. — S'ha donat la tercera i última sessió de titelles a càrrec de l'artista Dido. Han estat representades amb molt d'èxit les obres «El pot de llet», «Els coberts de plata» i «Sota el pont de Nostra Senyora de París».

NOTICIARI

Fins ara comptem amb la col·laboració, degudament autoritzada, dels següents escriptors i artistes:

Lola Anglada, Joan Arús, Avelí Artís, Marc-Jesús Bertran, Prudenci Bertrana, Joaquím Biosca, Carlo Boselli (Milano) Lluís M. Bransuela, Aureli Capmany, Ambrosi Carrión, Pere Cavallé, Miquel Clivillé, Angel Fernández, Ventura Gassol, Adrià Gual, Pere Guilanyà (París), Josep M.ª López Picó, Salvatore Lo Presti (Catània), Enric Lluelles, J. Malagarriga, J. Manetes, Rafael Marquina (Madrid), Apeles Mestres, J. Millàs Raurell, Carme Montoriol, Alfons Nadal, Miquel de Palol, J. Pardellans, Alexandre Plana, Ramón Planes, Angel Pons i Guitard, Josep Pous i Pagès, J. Puig Pujades, Josep Rocarol, T. Roig i Llop, J. Rosquelles, J. Roure i Torrent, D. Santsalvador, Carles Soldevila, Marçal Trilla, Lluís Vía, Plàcid Vidal i Ramón Vilaró.

Anotem amb ver sentiment la pèrdua de Francesca Gariglio Alboix, popular sastressa de teatres coneguda amb el sobrenom de «Paquita». La senyora Gariglio aplicà, generalment, els coneixements i la pràctica assolits al llarg de la seva carrera al lluïment dels gèneres de revista i de sarsuela, moltes de les obres dels quals valgueren a l'acreditada sastressa èxits força assenyalats. Això no vol dir que les vegades que aportà la seva especialitat a la presentació de produccions catalanes no realitzés el seu comès amb un encert i una cura remarcables. Guardin's de mentir, per exemple, els trajos de «Nausica» (1912), i els de l'opereta «El Giravoll de Maig» (1928). Francesca Gariglio transpassà el dia 21 del mes que acaba de transcòrrer. R. E. P.

En entrar en màquina aquest número, ens comuniquen la trista nova de la mort del nostre amic caríssim i col·laborador el nintor Joaquin Biosca. Avui no podem fer mes que manifestar d'una manera breu i ràpida el nostre dolor per la pèrdua del company entranyable.